

ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФИЗИКЕ УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА
ШКОЛСКЕ 2010/2011. ГОДИНЕ.

IV РАЗРЕД

Друштво Физичара Србије
Министарство Просвете Републике Србије
ЗАДАЦИ

ОПШТИНСКИ НИВО
12.02.2009.

1. (МФ 96-2) У референтном систему S догађај 1 се десио у тачки са x -координатом x_1 , а догађај 2 после времена $\Delta t = 1\text{ s}$ у тачки са x -координатом x_2 , при чему је $x_2 - x_1 = 4,5 \cdot 10^8\text{ m}$. У систему S' који се креће брзином V усмереном дуж x -осе у односу на систем S , догађај 2 се десио $\Delta t' = 1\text{ s}$ пре догађаја 1. Наћи брзину V . (15п)
2. Сијалица отпорности $R_s = 100\ \Omega$ и променљиви отпорник R су редно везани и прикључени на напон од $U = 100\text{ V}$. Променљиви отпорник може имати вредности отпора од $0\ \Omega$ до $1\text{ k}\Omega$. Колика највећа снага може да се издвоји на отпорнику R , а колика на сијалици? (25п)
3. Волфрамова куглица, полупречника $r = 1\text{ cm}$, се налази у вакууму. Колико износи максимално наелектрисање куглице када се изложи ултраљубичастом зрачењу таласне дужине $\lambda = 200\text{ nm}$? Излазни рад за волфрам је $A_i = 4,5\text{ eV}$. (22п)
4. Воз пође из станице равномерно убрзано. Посматрач који се налази поред пруге на почетку композиције установи да је први вагон поред њега прошао за време t_1 . Колико ће времена трајати пролазак n -тог вагона поред посматрача? Сваки вагон је исте дужине. (15п)
5. Идеални гас масе m се налази на температури T_1 . Гас се хлади изохорски док притисак не опадне k пута. Затим се гас изобарски шири док температура не достигне почетну вредност T_1 . Представити овај процес на pV дијаграму. Одредити промену унутрашње енергије, рад који изврши гас и размењену количину топлоте у целом процесу ако је моларна маса гаса M . (23п)

Потребне константе:

Брзина светлости $c = 3 \cdot 10^8\text{ m/s}$

Планкова константа $h = 6,63 \cdot 10^{-34}\text{ Js}$

Наелектрисање електрона $e = 1,6 \cdot 10^{-19}\text{ C}$

Диелектрична пропустљивост вакуума $\epsilon_0 = 8,85 \cdot 10^{-12}\text{ F/m}$

Задатке припремио: др Александар Крмпот, Институт за физику, Београд

Рецензент: др Борђе Спасојевић, Физички факултет, Београд

Председник Комисије за такмичење ДФС: Проф. др Мићо Митровић, Физички факултет, Београд

ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФИЗИКЕ УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА
ШКОЛСКЕ 2010/2011. ГОДИНЕ.

IV РАЗРЕД

Друштво Физичара Србије
Министарство Просвете Републике Србије
РЕШЕЊА ЗАДАТАКА

ОПШТИНСКИ НИВО
12.02.2009.

1. Веза између тренутака у којима су се догађаји догодили у два референтна система је на основу Лоренцових трансформација $t'_1 = (t_1 - Vx_1/c^2)/\sqrt{1-V^2/c^2}$ (1п) и $t'_2 = (t_2 - Vx_2/c^2)/\sqrt{1-V^2/c^2}$ (1п) одакле је $\Delta t' = t'_2 - t'_1 = [\Delta t - V(x_2 - x_1)/c^2]/\sqrt{1-V^2/c^2}$ (5п). Одавде се квадрирањем добија квадратна једначина (3п) по V чија су решења $V = 0$ и $V = 12c/13$ (3п). Прво решење нема смисла, па је $V = 2,8 \cdot 10^8$ m/s (2п).

2. Јачина струје кроз сијалицу и отпорник зависи од отпора R и једнака је $I(R) = U/(R_s + R)$ (1п) па су снаге које се издвајају на сијалици и отпорнику $P_s(R) = I^2(R)R_s = U^2R_s/(R_s + R)^2$ (3п) и $P_R(R) = I^2(R)R = U^2R/(R_s + R)^2$ (3п), респективно. Снага на сијалици је максимална када је отпор минималан, $R = 0\Omega$ (4п), те је $P_{s\max} = U^2/R_s = 100$ W (3п). Снага на отпору R је максимална када је њен извод $dP_R(R)/dR = U^2(R_s - R)/(R_s + R)^3 = 0$ (5п), тј за $R = R_s$ (3п). Она износи $P_{R\max} = U^2/4R_s = 25$ W (3п).

3. Због фотоелектричног ефекта електрони напуштају куглицу са кинетичком енергијом $mv^2/2 = hc/l - A_i$ (3п). Како који електрон напусти куглицу њено позитивно наелектрисање расте те настало електрично поље кочи електроне. Када је куглица наелектрисана наелектрисањем q , њен потенцијал је $j = q/4\pi\epsilon_0 r$ (3п), те је $E_p = -ej = -eq/4\pi\epsilon_0 r$ (4п) потенцијална енергија електрона непосредно изван куглице, а укупна енергија $E = mv^2/2 - eq/4\pi\epsilon_0 r$ (4п). Током кретања електрона изван куглице његова укупна енергија се одржава. Све док је она већа од нуле електрони могу да се бесконачно удаље од куглице. У супротном, електрично поље ће зауставити електрон, па га затим вратити на куглицу. Тако видимо да наелектрисање куглице расте све док укупна енергија електрона не постане једнака нули. Тада је $q = 4\pi\epsilon_0 r (hc/l - A_i)/e = 1.9$ pC (8п).

4. Овде је реч о равномерно убрзаном кретању без почетне брзине за које је пређени пут $s = at^2/2$. Нека је l дужина једног вагона. Тада први вагон прође поред посматрача у тренутку $t_1 = \sqrt{2l/a}$ (2п), $(n - 1)$ -ви вагон у $t_{n-1} = \sqrt{2(n-1)l/a} = t_1\sqrt{n-1}$ (4п), а n -ти вагон у $t_n = \sqrt{2nl/a} = t_1\sqrt{n}$ (4п), тако да n -ти вагон пролази поред посматрача за време $\Delta t_n = t_n - t_{n-1} = t_1(\sqrt{n} - \sqrt{n-1})$ (5п).

5. Описани процес на pV дијаграму изгледа као на слици (2п). Промена унутрашње енергије од стања 1 до стања 3 је $\Delta U = nC_V\Delta T = 0$ (4п) јер је $T_3 = T_1$. У изохорском процесу се не врши рад, $A_{12} = 0$ (2п). Рад се врши само током изобарског процеса 2-3 те је укупан рад $A = A_{23} = p_2(V_3 - V_2) = p_1(V_3 - V_1)/k$ (2п). За тачку 1 важи једначина стања $p_1V_1 = nRT_1$ (1п) одакле је $V_1 = nRT_1/p_1$ (1п). За тачку 3 важи једначина стања, $p_2V_3 = nRT_3$ (1п) односно $p_1V_3/k = nRT_1$ (1п), јер је по условима задатка $p_2 = p_1/k$ и $T_3 = T_1$. Одавде је $V_3 = knRT_1k/p_1$ (1п). Заменом нађених запремина у израз за рад добија се $A = nRT_1(k-1)/k = mRT_1(k-1)/Mk$ (4п). По I принципу термодинамике је $Q = \Delta U + A$, те је $Q = mRT_1(k-1)/Mk$ (4п) пошто је $\Delta U = 0$.

